

УДК 070.48(051):73/79](477)

Марія Глушко

аспірантка Львівської національної академії мистецтв

Мистецькі журнали в сучасній Україні: особливості контенту

Анотація. Розглянуто сучасний стан мистецької періодики України. На прикладі друкованих видань «ART UKRAINE», «Артанія», «Образотворче мистецтво», «ШО» та інтернет-журналів «KORIDOR», «ПРО STORY», «AZH (АЖ)», «Platfor.ma» проаналізовано особливості контенту українських журналів про мистецтво, окреслено основні рубрики журналів. Розкривається специфіка подання інформації мистецького характеру на сторінках українських арт-журналів, спроможної формувати цілісну світоглядну позицію.

Ключові слова: мистецтво, преса, мистецький журнал, контент.

Сучасну епоху називають часом інформаційної цивілізації та культури. Інформаційний простір характеризується динамізмом, суперечливістю і різноманіттям форм структурування, трансформації та трансляції культурного досвіду. Форма подання інформації в сучасному світі постійно змінюється, зростає потреба в якісному професійному матеріалі, його цінності в різних видах діяльності. У наш час гостро стоїть питання висвітлення подій на високому рівні, і важлива роль у цьому належить мистецьким періодичним виданням.

Звернення до цього виду періодики є актуальним, оскільки, інформуючи суспільство, мистецька преса стає своєрідною платформою для розвитку мистецтва й виконує функцію вікна в окремий аспект реальності. Цей тип видань, окрім того, що репрезентують на своїх сторінках матеріали на культурно-мистецькі теми, поглиблюють ерудицію, розвивають аналітичне та художньо-образне мислення читачів, створюють умови для розвитку особистості, самовдосконалення та формують інтелектуальний простір нації.

Друковані та онлайн-журнали загальномистецького спряму-

вання практично не досліджували вітчизняні науковці, проте окремі аспекти названої теми частково досліджують А. Пилипенко, С. Фіялка, Л. Монич, та ін. Халимон К. детально розглядає питання «контенту» та форми його подання в журнальних виданнях. Типологію художніх журналів досліджують Т. Хітрова, О. Акопов, Ю. Мазур і М. Рожило.

Мета пропонованої публікації – охарактеризувати сучасні мистецькі журнали за особливостями контенту.

Сучасна мистецтвознавча періодика в інформаційному медіапросторі представлена передусім журнальними виданнями. ДСТУ 3017-95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення» визначає журнал (часопис) як періодичне видання, яке виходить під постійною назвою, має постійні рубрики, містить статті, реферати, інші матеріали з різних громадсько-політичних, наукових, виробничих та інших питань, літературно-художні твори, ілюстрації, фотографії [1].

Більш точно поняття журналу пропонує СОУ22.2-02477019-06:2006: журнал – періодичне видання встановленого формату у вигляді блока скріплених у корінці друкованих аркушів, що виходить з постійною назвою, має постійні рубрики і містить статті і/або реферати з різних громадсько-політичних, наукових, виробничих, інших питань, а також літературно-художні твори та ілюстративний матеріал [2].

Станом на сьогодні журнальна періодика не має чіткої типологічної моделі, тому важко визначити, до якого типу належать журнали про мистецтво. Дослідниця Т. Хітрова зараховує їх до літературно-мистецьких видань [3], в свою чергу О. Акопов зараховує їх до спеціальних журналів, що видаються для конкретної групи читачів, які зацікавлені мистецькою тематикою [4]. Дослідники Ю. Мазур і М. Рожило стверджують, що більшість мистецьких журналів потрапили в тематичну категорію «культурно-мистецьке» або «мистецьке» видання лише за формальними ознаками, оскільки не всі вони відповідають якості «справжнього» художнього журналу як естетичної єдності концептуальних, вербальних і візуальних елементів [5, с. 71]. С. Фіялка поділяє журнали на політематичні (загально-мистецького змісту) та вузькотематичні мистецтвознавчі видання [6, с. 118].

Та все ж опрацювання джерельної бази дослідження за ХХІ ст. показало, що ринок журнальної періодики складається з великої

кількості мистецьких видань з своєрідним контентом, які відображають сучасний мистецький дискурс.

Щодо поняття «контент» дискусії вчених неоднозначні. Традиційно під цим терміном розуміють: 1) внутрішню сутність предмета, явища; 2) результат певної діяльності (психолінгвістичної, комунікативної тощо) [7]. Дослідник Л. Монич пропонує таке визначення контенту: це зміст, внутрішнє наповнення (текстове, графічне, аудіо-візуальне тощо) будь-якого предмета, явища, за допомогою якого можна отримати повну інформацію, детальний опис цього предмета чи явища [8].

Дослідниця А. Пилипенко вважає, що характерною особливістю мистецьких і літературних журналів є те, що контент формується спонтанно, без заздалегідь встановлених якісних (тема) і кількісних (обсяг) обмежень матеріалів, і саме достатня кількість матеріалів формує номер видання. Матеріали журналу вміщуються у відповідних рубриках, але часто окремі часописи навіть не намагаються створити організовану систему в розташуванні текстів [9].

Особливості контенту з досліджуваної тематики безпосередньо залежать від популярності мистецтва та його інститутів в Україні, оскільки підставою формування контенту в мистецьких журналах є прем'єрні події у сфері мистецтва, фестивалі, концерти, мистецькі виставки, дискусійні явища мистецької дійсності, спілкування з відомими діячами, у межах якого розкриваються певні постаті, їхнє бачення та особистий внесок у мистецтво.

За роки незалежності, згідно з даними Державної служби статистики України, кількість професійних закладів у країні змінилась: протягом останніх 25 років кількість музеїв постійно зростала, і з 214-ти в 1990 р. цифра досягла 543-х у 2014-му; кількість професійних театрів теж змінилась: зі 125-ти у 1990 р. їхня кількість знизилась до 113-ти у 2014-му р. Кількість концертних організацій з 44-х у 1990 р. збільшилася до 73-ти у 2014 р. Щодо бібліотек, то їх кількість з 22,6 тис. у 1990 р. стрімко знизилась до 16,9 тис. у 2014 р. Невтішна ситуація серед кількості демонстраторів фільмів: 27,2 тис. у 1990 році, а у 2014 р. – 1,3 тис. Значно зменшилась і кількість клубних закладів: з 25,1 тис. до 16,8 тис. Кількість проведених виставкових заходів також змінилась – з 1094-х до 922-х [10].

Підсумовуючи статистичні дані за останні 25 років, можна стверджувати, що кількісні показники суттєво змінились. Та все

ж у наявних сучасних культурно-мистецьких інституціях постійно проводяться заходи, що й стають предметом контенту на сторінках мистецької преси.

Аналізуючи динаміку видавництва журнальної періодики в Україні на початку XXI ст., можна провести втішну паралель. Кількість періодичних і продовжуваних видань, зокрема журналів, зросла з 1242-х друкваних одиниць і тиражу 52 млн. примірників у 2000 р. до 3121-ї друкваної одиниці та тиражу 513 млн. у 2014 р. [10]. На предмет рубрикації та наявного контенту розглянемо кілька мистецьких журналів.

«ART UKRAINE» – видання, популярне в колах людей, причетних до сучасного мистецтва. Сьогодні – це авторитетний і впливовий журнал з незалежною позицією, який пише про найновіше, актуальне й значуще у світі мистецтва, це не просто відображення сучасного культурного процесу, а й його повноправний учасник.

Зареєстрований 2007 р., журнал пропонує читачеві репортажі, коментарі, огляди, інтерв'ю з митцями та арт-критиками, аналітичні статті, соціологічні дослідження. Тематичний спектр досить широкий, мистецький часопис розглядає культурні форуми, виставки, події сучасного арт-ринку (новини світових і українських аукціонів), знакових творчих особистостей сучасного актуального мистецтва. «ART UKRAINE» інформаційною платформою для сучасних діячів мистецтва. На його сторінках дібрано кращі критичні й оглядові матеріали українське й зарубіжне, новаторське і академічне, сучасне й класичне мистецтво [11].

Рубрикації цього журналу притаманне об'єднання матеріалів не за видами мистецтв, а за аспектами розгляду мистецької події чи явища. Рубрика «Перший план» пропонує аналітичні статті арт-критиків, у яких розкривається їхнє бачення полікультурного мистецького процесу. «Art Globus» висвітлює світові мистецькі явища та події: виставки, фестивалі, аукціони тощо. «Панорама. UA» присвячена огляду новин українського мистецького дискурсу, інформаційне наповнення рубрики найрізноманітніше – перфоманс, фестивалі молодіжного мистецтва, провокаційні арт-виставки, події українського кінематографа. Визначальною є актуальність тематики, а не її приналежність до певного виду мистецтва. «Тема номера» концентрує увагу читача довкола статей, які всебічно розкривають певне мистецьке явище, це може бути мистецтво протесту, наприклад, музична

група, котра проповідує так званий «вільний дизайн», тобто не прив'язаний до корпоративних цінностей і маркетингу, пропагує ідеї антиспоживацтва, антиглобалізму та захисту екології, уособлюючи через свій стиль життя й творчості певну світоглядну позицію, або ж протест митців проти будь-яких табу та моральних стандартів. Рубрика «Інтерв'ю» пропонує читацькій увазі інтерв'ю журналістів часопису з учасниками арт-процесу. У рубриці «In memogram» розглядають постать митця минулого, його творче надбання та життєвий шлях. Отримати певні практичні поради від «бувалих» митців можна в рубриці «Досвід». Рубрика «Книги» містить рецензії на книги, у яких розглянуто тему мистецтва. Анонси мистецьких подій у світі можна знайти в «Пілігримі». У «Фотоархіві» вміщують світлини, на яких зафіксовані певні «історичні» моменти сучасного мистецького бомонду. Рубрика «Виставка» присвячена анонсуванню виставок, фестивалів в українському культурно-мистецькому просторі. «Світська хроніка» розглядає світське життя діячів мистецтва [6, с. 112].

Часопис «ART UKRAINE» позиціонує себе як інформаційно-аналітичне видання мистецького спрямування для колекціонерів, експертів, мистецтвознавців, а також для масового читача, котрий цікавиться сучасним мистецтвом. Щодо каналів розповсюдження, то цей часопис надходить до антикварних і книжкових магазинів, галерей, кіосків преси в містах-мільйонниках, дипломатичних представництв іноземних держав (англомовна версія), салонів бізнес-класу міжнародних авіарейсів. Оскільки це журнальне видання є інформаційним партнером усіх культових подій в українському мистецькому просторі, то його можна знайти на міжнародних виставках «Арт-Київ», «Великий скульптурний салон», «Великий антикварний салон» тощо. Цей часопис на своєму інформаційному сайті пропонує електронну версію журналу.

«Артанія» – чи не єдиний культурологічний часопис на наших теренах, що стоїть при своїй, українській справі. Заснований 1995 р. (повноколірне видання на 128 сторінок, виходить щоквартально), часопис має свою специфіку – культурологічне спрямування: висвітлює питання історії мистецтва, психології творчості, критики, публіцистики [12].

Чітка рубрикація в журналі відсутня, контент змінюється з кожним числом (за період існування налічується близько 80-ти найменувань рубрик). Контент протягом десятиріччя заповню-

ється аналітичними статтями про особливості сучасної семантики та структури мистецького процесу. На сторінках журналу знаходимо праці відомих українських мистецтвознавців (Р. Яців, О. Голубець, Я. Кравченко, Р. Шмагало, О. Ременяка), заслужених діячів мистецтва (І. Пошивайло), народних художників (М. Стороженко), філософів (В. Савченко, Г. Покотило), літераторів та інших діячів наукової та культурно-мистецької сфери. Усі матеріали розкривають своєрідний погляд на розмаїття вітчизняного мистецтва, відкривають і повертають в Україну десятки забутих і незнаних талановитих українських імен.

Журнал «Образотворче мистецтво» сьогодні залишається найдавнішим професійним мистецьким виданням, його почала випускати 1935 р. Національна спілка художників України. Це науково-популярне видання, що висвітлює сучасний стан, історію та теорію українського мистецтва. За цей час він пройшов низку трансформацій, змінюючи назви, обсяг, періодичність, творчі підходи. У різні періоди журнал знайомив читача з останніми мистецькими та суспільними подіями, вміщував теоретичні статті та ілюстрації, творчі портрети, від початку 1990-х рр. пише про багатьох митців з діаспори. Нині журнал відстежує сучасні мистецькі процеси, звертається до теорії та історії мистецтва. Основні рубрики – «Мистецькі події», «Думки вголос», «Дослідження. Знахідки», «Ім'я в мистецтві», «Презентація», «Творчий портрет», «Традиції і сучасність», «Мистецька спадщина», «Сучасне мистецтво», «Пам'ять», «Мистецька хроніка», «Ex libris» та ін. Виходять тематичні видання, наприклад, присвячені Шевченкіані, українській сценографії, монументальному мистецтву, скульптурі тощо. Сьогодні видання прагне зосередити увагу на критичному аналізі тенденцій сучасного арт-простору.

Журнал «ШО» – російськомовний та україномовний журнал, присвячений літературі та культурі. Видається в Києві від 1995 р. Початково «ШО» був запланований як гуманітарний проект, спрямований на розширення українського культурного простору. На сторінках журналу систематизували контент за трьома основними напрямками: «ШО» дивитися: кіно, телебачення, відео, живопис, фотографія, комп'ютерні ігри, виставки, колекціонування, туризм; «ШО» слухати: музика, звук у всіх його проявах; «ШО» читати: література в усьому її різноманітті, книги, журнальні та газетні видання, у тому числі мережеві. Загалом редакція жур-

налу робить акцент на літературі, але й публікуються матеріали про музику, кіно, мистецтво, а також розповідається про нові цікаві явища в сучасній культурі [13].

Не менш важливими є журнали загальномистецької тематики, що функціонують у сучасному інтернет-просторі.

«KORIDOR» – інтернет-проект, здійснений за сприяння фонду «Центр сучасного мистецтва». Це інформаційно-мистецький простір для тих, хто хоче дізнатися про сучасне мистецтво, і для тих, хто володіє інформацією та прагне дискусійного обговорення. У журналі публікуються тексти з питань сучасної культури українських і міжнародних авторів, а також переклади та передруки ключових критичних текстів. Ресурс також містить добірку лекцій про сучасну культуру, які проводять ФЦСМ і партнери [14].

Незалежний український літературний онлайн-журнал «ПРО STORY» існує від 2008 р. У рубриках «Статті», «Тексти», «Переклад», «Новини», «Мистецтво» широко представлені літературні тексти українською та російською мовами, художні переклади, статті, рецензії, інтерв'ю, есе про літературу й мистецтво, тексти, що представляють незалежний альтернативний аналіз української дійсності, зображення творів мистецтва. Журнал є не тільки простором художньої рефлексії, а й платформою для соціально-критичного аналізу українського культурного контексту та суспільства загалом, формує та підтримує незалежну критичну думку [15].

Заслуговує на увагу інтернет-журнал «AZH» (АЖ), створений з метою публікувати інформацію про події в сучасному мистецтві. Контент журналу досить різноманітний. Присутня сторінка з найцікавішими фоторепортажами – відображеннями простору сучасної культури (рубрика фоторепортаж); розділи про сучасні зображення-звуки-тексти та їхніх авторів (рубрики «Візії», «Фотографія», «Музика», «Література», «Кіно», «Театр»); найсвіжіше зі світу сучасного мистецтва (рубрика «Новини»); розділ, що містить інформацію про провідні художні стилі та великих митців, кінофестивалі та режисерів, музичні фестивалі, гурти й виконавців, які здалися цікавими редакторам (рубрика «Інфотека»); сторінка, присвячена оглядам сучасної української літератури, книжковим виставкам і ярмаркам (рубрика «Бібліотека»); сторінка, де публікуються роботи молодих авторів (рубрика «Свіжакров»); форум – колиска майбутніх культурних знавців; редакторська сторінка; дописи авторів «AZH» – про себе, різні події, цікаві відвідані міс-

ця у світі та в інтернеті, переклади статей, що зручно викладати в режимі блогу [16].

«Platfor.ma» – це онлайн-журнал, нове медіа про людей, міста, ідеї, інновації, проекти й реформи. Об'єктами публікацій у рубриках є талановиті українці та їхні ініціативи, освітні програми в країні й за кордоном, інновації та реформи, найцікавіше в мистецтві, науці, підприємництві й технологіях, а також найкращі події, які варто відвідати [17].

Підсумовуючи огляд найвідоміших мистецьких журналів, які зустрічаються в соціокультурному просторі України, можна засвідчити, що в Україні є чимало журналів, що висвітлюють інформацію мистецького характеру.

Аналізуючи контент сучасних мистецьких журналів в Україні можна визначити, що він є хаотичним, без конкретно встановлених рубрик, простежується певна вибірковість в описі мистецьких подій, що певною мірою залежить від переконань і поглядів власників журналів. Провідними темами є аналітичні статті арт-критиків, у яких розкривається їхнє бачення полікультурного мистецького процесу, світові та вітчизняні мистецькі явища та події: виставки, фестивалі, аукціони, перфоманси, події українського кінематографа, літератури, музики, фотографії, дизайну тощо.

Для всієї мистецької преси характерні певні проблеми: розповсюдження (досить важко знайти у вільному продажі), частина мистецьких видань порушує періодичність виходу, видаються мізерними тиражами й не можуть задовольнити інформаційні потреби населення України.

Доповненням до друкованої мистецької преси є електронні ресурси в інтернеті. Незважаючи на зручність і оперативність новітніх технологій, що мають чимало переваг перед друкованою пресою, вони не можуть повністю замінити друковану періодику.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, головною потребою є потреба в комплексному, популярному в культурному середовищі журналі загально-мистецького характеру, яке надаватиме можливість критикам, кураторам, мистецтвознавцям, художникам проводити професійні дискусії та сприятиме розвитку сучасної української культури. Тільки після комплексного дослідження особливостей інформаційного наповнення мистецьких журналів можна формувати необхідні зміни у сфері створення

контенту, які повинні орієнтуватися на наступне: розроблення методично обґрунтованих підходів щодо сприяння розвитку професійної та відповідальної критики в соціокультурному дискурсі сучасності, переосмислення поточних проблем і спонукання до обговорення питань сучасної української культури. Нестача «трибуни» для роздумів щодо мистецької ситуації призведе до перетворення його на оболонку, що некритично інтерпретує художні практики та тенденції в культурі.

1. ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види. Терміни та визначення. – Вид. офіц. – Чинний з 23 лютого 1995 р. – К. : Держстандарт України, 1995. – 45 с.
2. СОУ 22.2=024770019-06:2006. Журнали. Технічні умови. – Вид. офіц. – Чинний з 18.01.2007. – К. : Держ. ком. телебачення і радіомовлення України, 2006. – 23 с.
3. Хітрова Т.В. Типологічні особливості періодичної преси Запорізького краю (1904-1920 рр.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Хітрова Т. ; Ін-т журналістики і масової комунікації Гуманітарного ун-ту «ЗІДМУ». – К., 2007. – 20 с.
4. Акопов А.И. Методика типологического исследования периодических изданий (на прикладе спеціальних журналів) / А.И. Акопов. – Иркутск : Изд-во Иркут. ун-та, 1985. – 96 с.
5. Мазур Ю.В. Журнал про сучасне візуальне мистецтво: ризик втратити українського митця / Ю.В. Мазур, М.А. Рожило // Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи. – Луцьк. – 2013. – № 3 (3). – С. 70-73.
6. Фіялка С.Б. Тематико-типологічна структура сучасних мистецтвознавчих журнальних видань / С.Б. Фіялка // Наукові записки Інституту журналістики. – 2013. – Т. 50. – С. 110-118. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_50_24.
7. Халимон К. Поняття «контент» та форми його подання в журнальних виданнях / К. Халимон // Наукові записки Інституту журналістики. – 2011. – Т. 45. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nzizh/2011_45/khalymo.pdf.
8. Монич Л.М. Особливості жанрового контенту сучасних літературно-художніх журналів України / Л.М. Монич // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – № 1027. – 2012. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www-philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_1027/content/monych.pdf.
9. Пилюпенко А. Контент літературного журналу: принципи моделю-

- вання / А. Пилипенко // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 2. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vkp/2012_2/st.
10. Сайт Державної служби статистики України. – [Електрон.ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>.
 11. ARTUKRAINE. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://artukraine.com.ua/>.
 12. Мистецький журнал «Артанія». – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.artanija.com/>.
 13. Журнал ШО. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://sho.kiev.ua/>.
 14. Коридор. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://korydor.in.ua/about>.
 15. «ПРО STORY». – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.prostory.net.ua/>.
 16. Azh (АЖ). – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.azh.com.ua>.
 17. Платформа. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://platfor.ma/>.

ANNOTATION

Maria Glushko. Art magazines in modern Ukraine: features of content.

The article deals with features of the content of the modern art magazines of Ukraine (on the basis of materials of magazines «ART UKRAINE», «Artania», «Fine art», «SHO» and the online magazines «KORIDOR», «PRO STORY», «AZH», «Rlatfor.ma»). Some questions of development of art magazines (The Structure, Format, Content) are considered in the artistic culture of the XXI-st century. In this context the attention was paid to the specifics of presenting information in the art-magazines, that are able to form an ideology, deepen knowledge and erudition, develop analytical and artistic and creative thinking.

Keywords: art, media, art magazine, content.

АННОТАЦИЯ

Мария Глушко. Художественные журналы в современной Украине: особенности контента. Рассмотрено современное состояние художественной периодики Украины. На примере печатных изданий «ART = UKRAINE», «Артания», «Художественное искусство», «ШО», а также интернет-журналов «KORIDOR», «ПРО STORY», «АЗН (АЖ)», «Platfor.ma» проанализированы особенности контента украинских журналов

об искусстве, обозначены основные рубрики журналов. Раскрывается специфика представления информации художественного характера на страницах украинских арт-журналов, способной формировать целостную мировоззренческую позицию.

Ключевые слова: искусство, пресса, художественный журнал, контент.